

26. LETO

službe
kulturnemu in gospodarske-
mu napredku Slovencev v
Wisconsinu

JUGOSLOVENSKI

O B Z O R

26th YEAR

of Service
to the Yugoslavs of Wisconsin
and to the Country

The Only Yugoslav Newspaper, printed and published in State of Wisconsin for 40,000 Residents of Yugoslav Extraction. — Official Organ of South Slavic Benevolent Union 'Sloga' and Alliance 'Lily' of Wisconsin

Entered as second-class matter January 21, 1926 at the post office of Milwaukee, Wisconsin, under the Act of March 3, 1879.

ST. — NO. 509.

MILWAUKEE — WEST ALLIS, WIS., OCTOBER 6. OKTOBRA 1938.

LETO X. — VOL. X. — ESTABLISHED 1913.

Dogodki po Sloveniji in ostali Jugoslaviji

* V ljubljanski tobačni tovarni čedalj bolj krčijo obrat. Ljubljanska tobačna tovarna je imela nad 2,000 delavcev v času ko je Ljubljana štela 40,000 prebivalcev. V zadnjih letih pa se je število delavstva znižalo tako, da ga je danes le še nekaj nad 600, dasi ima Ljubljana nad 80,000 prebivalcev. Iz tega se vidi počasno, a trajno krčenje obrata. Iz zadnje spomenice tobačnega delavstva se povzema: Poslednja okrnitev ljubljanske tvornice, ko se je prenesla vsa izdelava cigar v tvornici v Zagrebu in Senju, je bila za delavske sloje v Ljubljani najhujši udarec. S tem je bila zapetena usoda najmanj 80 do 100 družin. Znano je, da je prebivalstvo dravsko banovine najboljši porabnik tobačnih izdelkov, ker ne pozna tihotapstva s tobakom, zaradi česar je zahteva, da se vzdržuje obrat edine tobačne tvornice v njej neokrnjen, čisto upravičeno.

* Tvorница lepenke pri Prevaljah spet v obratu. Na sveti večer lanskega leta je požar uničil tvornico lepenke pri Prevaljah, last grofa Thurna. Gorče tramovje je tedaj tudi pokopal pod seboj dva gasilca, ki sta nato umrla. To sta bila Luka Kert in Valentin Vezjak. Da delavstvo ne izgubi kruha, je lastnik dal zgraditi novo papirnico in sedaj na Mali Šmaran je zupnik g. Matvež Močilnik že blagoslovil tvornico in spominsko ploščo pokojnimima Kertu in Vezjaku, vzdiano na mestu, kjer ju je podsulo gorče tramovje. Tvorница bo v najkrajšem času pričela s polnim obratom.

* Slovaki v Jugoslaviji. V Petrovacu se je nedavno vršila velika narodna svečanost Slovakov iz vse Jugoslavije. Vseh Slovakov je v Jugoslaviji okrog 120,000, ki žive večinoma v Vojvodini in Sremu. Priseli so se tja med leti 1825 in 1830. Po prevratu so se jugoslovenski Slovaki z navdušenjem izjavili za Jugoslavijo. Jugoslovenski Slovaki so vzorni državljanji in žive v bratski slogi v Jugosloviji. V vseh vseh in mestih delujejo slovaška prosvetna in pevska društva, čitalnice, poljedelska in obrtniška društva itd. Največja slovaška občina v Jugoslaviji je Bački Petrovac, kjer biva 8000 Slovakov. Nad 5,000 jih biva v banaški Kovačnici in okrog 8,000 v sremski Stari Pazovi.

* Zmaga jugoslovenskih letalcev pri tekma Male antante. Jugoslovenska letalska skupina je pri tekmovalnih Male antante, ki so se nedavno vršila, dobila prvo mesto. To je velik uspeh jugoslovenskih letalcev, zlasti glede na to, da so jugoslovenski piloti tekmovali s športnimi letali, medtem ko so češkoslovaški in romunski letaleci imeli najmodernejše lovskie aparate. Kot posameznik pa je dosegel prvo mesto romunski inženjer Lindner, ki je od tisoč dosegev ljudi točk dosegel 989.

* Slinavka in parkljevka, nevarne bolezni goveje živine, ki se je zadnje čase pojavila po raznih predelih Jugoslavije, je sedaj napadala tudi divjačino. V planinskih predelih Bosne na Romanji planini je slinavka in parkljevka, ki je napadla domačo govejo živino, prešla tudi na divjačino, zlasti na srne. Upravna oblast je vsled tege prepovedala začasno lov in predpisala stroge mere za ovčarske pse, da ne bi širili te nevarne kužne bolezni.

* Smrtna nesreča v Ribnici. Ena zadnjih sobot popoldne se je na železniški progri v Ribnici na Dolenjskem zgodila velika nesreča. Tri hčerke delavca

IZDAJSTVO NAD ČEŠKOSLOVĀSKO

* Pri železniški nesreči v Jugoslaviji 5 mrtvih in 36 ranjenih. Pred dnevi okoli treh popoldne se je pri železniški postaji Ovčarska Banja zgodiла velika železniška nesreča. Brzi vlak, ki je vozil iz Belgrada proti Sarajevu, bi se moral na tej postaji križati z mešancem, ki je vozil proti postaji iz Sarajeva. Brzec pa ničak na postaji križanja, manjši je vozil kar naprej ter se je zunaj postaje z vso silo zadel v mešani vlak. Pri mešanju je razbita lokomotiva in pet vagonov. Od potnikov mešanega vlaka jih je bilo pet na mestu mrtvih, med njimi en sprevidnik. Ranjenih pa je 36. To so prepeljali v bolnišnico, kar hitro je prišla pomoč iz Čačka, Užice in Sarajeva. Krivce nesreče pa se prijeli.

* Zgodnja trgatev koruze. V mnogih krajih Čakovec so kmetovalci začeli že v sredi septembra lomiti koruzo. Niše popolnoma zrela, ali pomanjkanje kruha jih žene k temu. Olušeno kruho sušijo v krušnih pečeh, nakar gre v mlin.

* Krvav zločin vasovalcev. V Laščah pri Borovnici je prišlo pred kratkim ponoči do sirovega poboja med fanti. Pri Klančarjevih imajo čedno delke, za katerim se radi ozirajo fantje. Redki so nedeljski večeri, da ne bi prišlo po nekaj vasovalcev pod vlogo okno.

Domača sinova, 30-letni France in 28-letni Lojze, sta imela že v mnogih nočeh čez glavo opravka, da sta podila rogovilež od hiše. Usodnega večera sta legla na kozolec zraven hiše in stražila. Okrog 11. poноči so se v resnici začuli korki okrog oglav. Zlezla sta s kozolec, a ne povabljeni gostje so se tokrat pripravili za odločen spoprijem. Zbral se je celo krdelo preganjanih zaljubljenec, da obračunajo z bratom. Še preden sta se France in Lojze zavedla, s kom imata opravka, so podivljani vasovalci s koli in noži planili nanju in ju pobili na tla. Pri spopadu je mlajši Lojze razen udarcev s pestjo in s koli dobil sedan vodov z noži. Se mnogo hujše usode je bil deležen France, ki mu je eden izmed podivljancev zadal sunek z nožem, a ta je bil tako lud, da mu je prerezal ves trebul. Brz so se ljudje podvihali v Borovnico in telefonirali v Ljubljano po reševalce. Reševalni avto je hitro prispel iz mesta in ob raznjenca okrog polnoči prepeljal v bolnišnico. Tam so juna taka dali potrebno pomoč, a pri Francetu je bilo vse prizadevanje zdravnikov zmanj: izdihnil je za posledicami poškodbe. Sirove ubijalce so orožniki še tisto noč polovili.

* 84-letnega moža povozil vlak. Te dni je doletela nesreča 84-letnega prenütka Petra Mašiča Petra iz Brega pri Polzeli. Ko je hotel med postajama Št. Petron in Polzelo prekoračiti železniško progro, je pridrvela po progri lokomotiva in ga zbilala na tla. Pri padcu si je starček zlomil obe nogi in dobil hud pretres možganov. Prepeljali so ga v celjsko bolnišnico, kjer je umrl.

* 84-letnega moža povozil vlak strele. V Smarjeti ob Pesnici je pred kratkim ob prilikl huda nevihte treščilo v gospodarsko poslopje posestnika Jakoba Glaserja. Stavba je bila v hipu v planenih ter je bil ogenj zelo velik, saj je bilo nad hlevom 58 vozov sena. Prihiteli so na pomoč domači in plesni gasilci, ki pa niso mogli pomagati, ker niso s svojimi cevmi segli do vode. Šele ko so prišli mariborski gasilci ter so napeljali vodo iz 600 metrov oddaljene Pesnice, so lahko začeli gasiti ter so obranili hišo, dočim so gospodarske zgradbe docela uničene. Škodo cemijo na 70,000 dinarjev.

* Smrtna nesreča v Ribnici. Ena zadnjih sobot popoldne se je na železniški progri v Ribnici na Dolenjskem zgodila velika nesreča. Tri hčerke delavca

Razni domači dogodki, med njimi konvencija JPZS, so zdajne tri tedne na našem listu potisnili na stran važnejše svetovne dogodke, ki so priveli Evropo že skoro čisto na robe vojne, a potem zopet odričili to nevarnost — vsaj zasno — s pozorišča.

Citatelji so o teh dogodkih in o napetosti, ki je zajela svet v zadnjih tednih, bili že obširno poučeni po dnevnem časopisu in skozi radio službo ter hočemo mi zato k njim danes podatit sami nekaj svojih komentarjev.

Gotovo ni nikogar, z zdravim razumom, ki bi ne pritrdil,

da je ohranitev miru in obavarovanje človeštva pred grozotami splošnega klanja največji smoter, ki je vreden vsake cene. Če se da to klanje preprečiti in odriti v neskončnosti, tedaj je bil ta smoter doseg, pa če tudi je bilo treba zanj žrtvovati svojega bližnjega, pristati na krivčno raztelesenje celega naroda, na njegovo zasušnjenje in na opazitev njegove neodvisnosti. Kadarka se gre za življeno in smrt milijonov nedolžnih ljudi, za učenje kulturnih pridobitev polovice sveta, tedaj je cena žrtvovanja enega naroda sicer velika in grozna, toda vendar še milejša kot splošna katastrofa, ki bi radi nje utegnila zadeta svet.

Toda, ali se je v žaloigri, ki se je v zadnjih tednih odigravala v Evropi, šlo za ta smoter? Ali je kdo v resnici verjet, da če se zdaj prepreči to nevarnost, bo preprečena za vedno, bo svet enkrat za vselej rešen strahu in božazni, da bi bil zopet kdaj potegnjen v novo morijo?

Ne. Vsakdo je vedel, in ve danes, po komaj par dneh, tem bolj, da se je šlo le za začasno PRELOŽITEV neizogibne ušode, kateri gre nasproti nesrečna Evropa in z njo morda cel svet. Vsakdo ve, da češkoslovaška ni bila pribita na

križ, da odreši ostali svet, temveč, da je bila grdo izdana in prodana. Anglija in Francija, odnosno njiju predstavnika Chamberlain in Daladier, sta iz strahu — mora navideznega, morda resnečnega, — "da bi zaradi peščice sudetski Nemci moralna na milijone Angležev in Francoev iti na morišče", polegno kapitulirala pred rožljanjem Hitlerjevih v Mussolinijevih pušk in bajonetev ter skor pretepoče pristala na vse, kar sta jima oba diktatorja in današnja gospodarja Evrope zadnji teden v Monakovem namorevalo.

Trepetala sta pred mislio — in res je, z njima vred je trepetati ves svet — da bodo čez tri dni znova zagrmeli topovi, znova zaropatale brzstrelke in znova zabrenčali aeroplani s svojimi smrtonosnimi bombami in plini — in pred grozotom te misli sta padla na kolena ter položila pred noge dveh brezobjarnih diktatorjev zadnje, kar jima je še ostalo: čast in ponos njunih dežel, na katerih besed danes ne dñihne niti počenega groša več.

Smedla sta pisano besedo, — kdo naj torej danes še verjam, da je vezala, da bosta njiju delni branili meje svojega šilkejšega soseda in zaveznika, — prav pred tistim diktatorjem, nad katerim sta še nedavno bila sama ogorčena, da tepta vse dogovore in pogodbe v prahu, če je bila v resnici poštevna za vse, da tudi na cesti, sta ju ustrahovala...

Kdo naj torej danes še verjam, da je v Evropi kak narod varen pred banditi? Usodi, ki je zadela danes češkoslovaško, bo jutri izpostavljen na jenja bližnja soseda, pojutrišnjem tretja in tako dalje, dokler se eni ne bo zazdelo, da je tega piratstva dovolj in se bo brez ozira na to, kaj veliki "čuvarici" miru porečeta, postavila tem banditom v bran.

Tedaj pa bo počilo in pričelo se bo krvavo klanje, ki se ga danes z žrtvovanjem časti in lastnine prelaže in tedaj bo tudi za obe strahopetni "čuvarici" miru načel, če so več ne bosta mogli izogniti neizogibnemu ter se bosta morali ali postaviti na stran svojih izdanj žrtv ali pa na stran — banditov in braniti svojo lastno kožo.

— V Clevelandu, O., je pretekli teden zopet doblo državljanstvo sedem Jugoslovenov in sicer: Anton Jerkić, Andrej Ovosar, Charles Burich, Mike Robich, Louis Kosmač, Frank Šepic in Paul Stefančič. S temi je zdaj doblo v letosnjem letu že 304 Jugoslovenov v Clevelandu ameriško državljanstvo.

In takrat bo Francijci in Anglia žal, da sta se danes ponitali pred njima ter strahopetno izdali in predali svojo zaveznično nenasitnost teh fankatov. Žal jima bo, toda najbrž prepozna.

In takrat bo Francijci in Anglia žal, da sta se danes ponitali pred njima ter strahopetno izdali in predali svojo zaveznično nenasitnost teh fankatov. Žal jima bo, toda najbrž prepozna.

S paktom v Monakovem vojna ni bila preprečena, ker se pod sedanjimi razmerami, ki vladajo v Evropi, preprečiti ne da. In žrtvovanje neodvisnosti celega naroda samo za to, da se grozote prelože na poznejši čas, je bila previsoka cena.

Francija in Anglia sta doslej skušali igrati vlogo nekake policijske sile v Evropi, nekake čuvarice lastnine in človeških pravic manjših narodov pred internacionálnimi banditi. S paktom v Monakovem pa sta pokazali, da tudi to vlogo nista sposobni. Prva bandita, ki sta jih srečali na cesti, sta ju ustrahovala...

Kdo naj torej danes še verjam, da je vezala, da bosta njiju delni branili meje svojega šilkejšega soseda in zaveznika, — prav pred tistim diktatorjem, nad katerim sta še nedavno bila sama ogorčena, da tepta vse dogovore in pogodbe v prahu, če je bila v resnici poštevna za vse, da tudi na cesti, sta ju ustrahovala...

— V Chicagu, Ill., živeči rojak Martin Blaj se je pred dnevi v Berwynu ponesrečil pri delu, ko je padel s streh. Pri tem se je močno poškodoval, da so ga morali takoj odpeljati v bolnišnico.

— V Calumet, Mich., je pred dnevi prišla do Doblič pri Černomu v Beli Krajini vest, da je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog 75 let je v Calumetu živel 57 let. Leta 1885 sta z bratom Jožetom začela prodati podjetje v Ameriki rojene Slovenke, ki se je tamkaj umrl rojak John Vertin, znani trgovec v Calumetu in eden izmed zadnjih pionirjev calumetske naselbine. Vertin je vsako leto šel na obisk v svoj rojstni kraj in med letosnjim obiskom ga je tam doletela smrť. Star okrog

JUGOSLOVENSKI OBZOR

THE YUGOSLAV OBSERVER

The Only Yugoslav Newspaper in Wisconsin. — Published weekly by the
OBZOR PUBLISHING CO.
Frank R. Staut, Editor & Publisher
630 W. National Avenue — Tel.: Mitchell 4873 — Milwaukee, Wisconsin

65

SUBSCRIPTION RATES:

One year	\$2.50
Six months	\$1.50
Europe and other foreign countries: one year	\$3.50
Six months	\$2.00

Dopisi brez podpisov se ne priobčujejo. — Za vse ostale dopise odgovarjajo dopisniki sami in ne uredništvo. — Rokopisi se ne vračajo. — Pri spremembah naslova naj naročniki navedejo poleg novega tudi staro naslov.

Lokalne vesti

Ako imate na naslovu lista, ki ga prejemate, označeno

10-6-38

pomeni to, da Vam je s to številko potekla naročnina ter Vas prosimo, da jo čim prej obnovite, da Vam lista ne ustavimo.

* Protestnega zborovanja

čehoslovakov v Mestnem Avditoriju zadnjeg nedelje se je udeležilo kakih 2,000 ljudi, med njimi lepo število Jugoslovnov, ki so hoteli svojim čehoslovaškim bratom s tem izkazati svojo solidarnost in simpatije. Kot glavni govornik je na zborovanju nastopil profesor Paul Douglas s češkošlovanskim univerzitetom, kjer poučuje ekonomijo. V trpkih besedah je ožigosal izdajstvo Francije in Anglije nad češkoslovaško ter med drugim dejal: "Svet stoji zdaj pred odločitvijo, ali naj svoje demokratske pridobitve in človeško dostojanstvo podvrže Hitlerju, ali pa se mu postavi po robu in če treba riskira boj, da se obvaruje pred njegovo agresivnostjo. Bil sem vse svoje življenje za mir, a zdaj sem končno prepričan, da kakre srednje poti pri tem ni, tudi za nas tu v Ameriki ne. Ne želim se vdajati kakemu namišljenemu heroizmu, vendar verujem, da se pravi temperament ameriškega ljudstva še vedno izraža v besedah Patrika Henryja: 'Dajte mi svobodo ali smrt'. Zato zaključujem, da nam preostaja samo ena pot, in ta je, da kljubujemo fašizmu do skrajnosti."

— Schneider dobil v primarnih volitvah 1,047 glasov. Pravkar objavljeno uradno šteje v primarnih volitvah odanih glasov za posamezne kandidate pokazuje, da je rojak Frank Schneider dobil znatno več glasov kot pa je pokazalo prvotno šteje. Po prvenem štetju je za Schneiderja bilo oddanih 951, dočim jih sedanje poročilo volilne komisije navaja 1,047, torej skoro 100 več. Ako se vzame v poštev, da Schneider pri teh volitvah ni vodil sploh nobene kampanje v svoj prid, je to razmeroma visoko število glasov razveseljivo znamenje, da smo v prihodnji borbi upati na pomembne uspehe.

— Slovo Mrs. Mikek od Milwaukee. Pretečeni teden se je Mrs. Antoinette Mikek, vdova po pokojnemu pevovodji Francku Mikeku, za stalno poslovila od Milwaukeea, da si ob strani — svojega novega soproga uredi svoj drugi dom v Detroitu, Mich. Porocila se je pretekli teden z Mr. Josephom Ropom iz East Dearborna, Mich., ki ima v Fordovih tovarnah že dolgo vrsto let pozicijo nadzornika oddelka. Svojim milwuškim prijateljem kliče "good-bye" in na veselo svidenje ob prilikli. Njen novi naslov je: 8644 Shaddig St., East Dearborn, Mich. — Želimo ji vso srečo v njenem novem zakonu ter upamo, da se bo večkrat vrnila v Milwaukee na obisk.

— Družinske vesti. Rojenice so se zglastile te dni pri družinah Anton Kaučič, 2016 W. Lloyd St., in George M. Pauch, 359 Mead St., ter jima puštale zdravje hčerki.

— 650 delavcev Harvester Co. se vrne na delo. Harvester družba, pri kateri je zaposlenih tudi veliko Slovencev in drugih Jugoslovenov, je te dni naznana, da bo sprejela ta teden nazaj na delo 300 delavcev, prihodnji teden pa 350. Delo v tej tovarni je docela počivalo že od začetka meseca julija. Družba obenem s tem naznanih tudi izjavila, da upa držati vsaj delni obrat v polnem teklu do prihodnje spondaladi. Delavstvo se je začelo vratiči nazaj na delo tudi po njenih tovarnah v drugih mestih.

— Rojaku izginilo \$1,990. Rojaka Franka Surla, 923 So. 9th St., je te dni zadel hud udarec. Izginili so mu iz hiše vsi njegovi prihranki trdega dela — \$1,990 —, ki jih je imel spravljeni v neki skrinji, in katere je neki brezvestni tak izvohal in ukradel. Kot Surla pripoveduje, je izključeno, da bi zločin izvršil kak tujčlovek. Denar je ukradel nekdo, ki so mu bile razmere v hiši dobro znane ter se je v odstotnosti družine splazil v stanovanje, prehrskal kota in naselel denar. Surla izjavlja, da je imel denar pripravljen doma, ker se je oziral za priliko ugodnega nakupa kake obrti ali trgovine, da bi mogel na staro datu slovo nestalnemu de-

lavnemu takozvanemu "Community Fund Drive", ki bo trajal do vključno 20. oktobra. Cilj letosne kampanje je \$1,17,857 — za \$11,718 več kot pa lani. Iz tega fonda dobivajo podporo za svoje vzdrževanje razne bolnišnice, sirotišnice in zavetišča, kar tudi razne druge dobrodelne ustanove. Prispevki v ta fond se bodo pobirali po vseh podjetjih, karor tudi javno po ulicah ter bo na delu kakih 4,000 prostovoljnih nabiralcev.

JUGOSLOVENSKI OBZOR

Gift-of-the-Month Contest

10 Winners in October

10 Radios

Totaling \$200.00 as Prizes

Write a Last Line to This Easy Limerick!

**Joe Sparks is a sensible man
He's using the "10 for 1" Plan
It helps him save dough
For a new radio**

Pridružite se temu "lokalnemu" kontesnu, ki je

ZABAVA ZA VSO DRUŽINO

Tu je lahek način, da dobite še en radio v Vašo hišo. Radio, ki ga lahko rabí "ena polovica" družine, dočim "druga polovica" more poslušati svoj priljubljeni program. Pojdite k trgovcu z električnimi dnevni zapisnikom. Raztevajte od njega prijavnico in zapisite "zadnjo vrsto" v gornjem verzu, da se bo vezala s prvo.

Odpodite jo potem pred polnočjo 25. oktobra.

To je vse, kar imate storiti. Pridružite se temu kontesnu vsak mesec. Začnite sedaj. Morda zadene fin, nov radio.

PAZITE NA TA ZNAK

Tu spodaj ilustrirani znak boste našli v oknu vsakega trgovca z električnimi dnevnicami, ki sodeluje v "Gift-of-the-Month" kontesnu. On ima prijavnico za Vas.

ELEKTRIKA JE POCENI PO NAVADNIH CENAH,
TODA ŠE POSEBEN BARGAIN PO "10 ZA 1" NAČRTU

Greater Milwaukee Appliance Dealers AND THE ELECTRIC COMPANY

Sheboygan

— Poroka. V soboto se poročita Miss Isabelle Potocnik, 829 Spring Ave., in Robert Westerheuer, 1415 So. 9th St. — Bilo srečno!

PO KONVENCIJIZA KRA TEK ČAS

(Iz Sheboygana)

Pravijo, da je konvencija JPZS predolgo trpela, oziroma, da se je predolgo zavlekla. Pa nikar ne mislite, da je tega kriva sheboyganska delegacija; saj ta se je obnašala prav po gentlemanško, posebno delegacijo najstarejšega društva, ki je ves čas tako trdovratno — molčala, menda samo zato, ker ni hotela kršiti nobene točke konvenčnega dnevnega reda. Martin je baje sicer imel pravilan velikanski načrt, pa kdo ve, zakaj ga je tako skrbno tiščal v svojem žepu?

Naš sobrat Nagode, ki se je moral na vso moč boriti, predno je dobil sedež na konvenciji, je že sporočil svojim prijateljem, da se je brez vsakih večjih neprilik povrnil na svoj dom; torej vse v redu!

Neka sheboyganska delegacija je po konvenciji pravila doma, da je končno prišla do pozitivnega zaključka, namreč, da je res velikanska razlika med tistimi, ki MISLIJO da sposobni, in med tistimi, ki SO sposobni. To resnico, pravda je spoznala na tej konvenci.

Inimen glavnih odbornikov je radikalno spremenjen. Mi, navadni zemljani seveda ne zpopadem vzroka te velike spremembe. Povedali so nam pa delegatje, da je bilo to potrebno radi potrebe iz razloga, ker je Zveza Sloga bila že preglobko zastopana po ene vrste "business". Zdaj je v gl. odboru zastopan več vrst poklicev ter upamo, da bo za to Sloga tem bolj čila in zdravla.

Modri delegatje so tudi pri-

šli do zaključka, da glasilo nam sploh ni potrebno. To delo lahko opravi gl. tajnik s tem, da pošlje od časa do časa članom račune kar po pošti na dom. Dobri ideja — pravijo eni; posebno, če bi imeli starega tajnika, smo gotovi, da nas ne bi prevečkrat nadlegoval s tako potopijo, kajti za čitanje itak nismo razpoloženi, najmanj pa še računov; torej bi bila stvar kar v najlepšem redu. So pa drugi, ki so mnenja, da bi bila Zveza brez glasila, kot avtomobil brez gasoline; počakajmo torej, da vidimo, kaj vse se iz tega še splete.

Sheboygan je dobil sedež v gl. odboru v osebi Matta Muhenic, Martin, ki je bil tudi delegiran že pet mesecov pred konvencijo, ni prišel v poštev. Najbrž največ zato, ker ga je vodja pustil na cedilu. Kljub vsem homatijam zadnjih časov pa smo ostali vsi zdravi, pa tudi vemo, da še nobena konvencija, tako tudi ta ne, ni napravila samo slabih zaključkov. Gotovo je med slabimi tudi nekaj dobrega.

Ce me kdo vpraša, kdo so bili "the best dressed" delegati na konvenciji, vam moram povedati, da westallška delegacija. Sobrat Ferdinand Glojek od št. 3 je pridno skribel, da so Westallščani na vsako sejo — dopoldne ali popoldne — vedno prišli z druge vrste svežo etveticlo v gumbnici. Delegatje so jih kar konkretno gledale in so se zmanjtrudile, da bi izvedele, kje Glojek dobiva svojo zalogu.

Na konvenciji je bil stavljen tudi zanimiv predlog, (ki pa je ostal nerešen), da mora namreč vsako društvo imeti spravljeno svojo zastavo v društveni — blagajni. Delegacija namreč ni mogla izračunati, kako velika bi moralna v tem slučaju društvena blagajna biti.

Zvezda

ZVEZA LILJJA

Ustanovljena leta 1912. Sedež: Milwaukee, Wis.

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: Michael Geiser, 822 West Bruce Street, Milwaukee, Wis. Podpredsednik: Frank Medle, 1314 So. 62nd Street, West Allis, Wis. Tajnik: Joe Matoh, 704 South 9th Street, Milwaukee, Wis. Blagajnik: John Selich, 838 South 6th Street, Milwaukee, Wis. Zapiskar: Frank Britz, 704 South 7th Street, Milwaukee, Wis.

NADZORNI ODBOR:

Jakob Starha, 1339 South 7th Street, Milwaukee, Wis. Lud. Vodnik, 652 W. Bruce Street, Milwaukee, Wis. Val. Medle, 2037 W. National Ave, Milwaukee, Wis. Mary Skusek, 747 W. Bruce Street, Milwaukee, Wis.

URADNO GLASILO:

"OBZOR", 630 West National Avenue, Milwaukee Wis.

ZDRAVNIK:

Dr. John S. Stefanec, 602 So. 6th Street, Milwaukee, Wis. Društvo se vrši vsak tretji petek v mesecu, ob 8. uri zvečer, na 739 W. National Ave. — Pri Zvezzi Lilija se lahko zavarjuje za samo posmrtno \$500.00 ali \$250.00. Izdaja se tudi "20 Year Endowment" police in plačevanje do starosti 60 let. Poleg tega tudi za bolniško podporo. Sprejemajo se kandidati do 16. do 50. leta starosti obojega spola. Za posmrtno se lahko zavarjuje tudi drugorodci. — V mladinski oddelku se sprejema otroki do rojstva do 16. leta in se lahko zavarjujejo za \$250.00 ali \$50.00 posmrtno. Za podrobna pojasnila se obrnite na odber.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24th, 1912.

of the "Jugoslovenski Obzor", published weekly at Milwaukee, Wisconsin.

FOR OCTOBER 1ST 1938.

State of Wisconsin
County of Milwaukee
Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid personally appeared Frank R. Staut who, having been duly sworn according to law deposes and says that he is the publisher of the "Jugoslovenski Obzor" and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management, of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by th Act of August 24, 1912.

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business manager are:

Publisher: Frank R. Staut, 630 W. National Ave., Milwaukee, Wisconsin.

Editor: Frank R. Staut, 630 W. National Ave., Milwaukee, Wisconsin.

Business Manager: Marica Staut, 630 W. National Ave., Milwaukee, Wisconsin.

2. That the owners are:

Frank R. Staut, 3146 South 28th Street, Milwaukee, Wisconsin.

Marica Staut, 3146 South 28th Street, Milwaukee, Wisconsin.

3. That the known bondholders, mortgages, and other security holders owing or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or stockholders, and security holders as they appear upon the books of the company but also in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear, upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than are so stated by him.

Sworn to and subscribed before me this 29th day of September 1938.

Frank R. Staut, Publisher

Frank S. Ermens,
Notary Public

(My commission expires July 23rd 1939.)

bi, da nam jih še milwaška delegacija poda nekaj.

Sheboyganski član iz galerije.

IZ PRIMORJA

* Odkritje velike jame. Na Banjški planoti so v bližini Levpe tržaški jamarji odkrili veliko prepadno jamo, globoko nad 280 metrov. Stene jame, ki je na dnu nekoliko širša, so gladke in skoraj navpične. Banjška jama je med 3500 jamarji, kar so jih doslej odkrili v Julijski krajini, pač najgloblja. Kakor zatrjujejo, je okrog Levpe še več takih jam.

* Velik požar. V Trstu je nastal eno zadnjih noči velik požar, ki je domala uničil skladnico livarne in mehaničnih delavnice tvrdke Trevisini & Co. Požar, ki

JUGOSLOVANSKA
PODPORNA
ZVEZA

'SLOGA'

Inkiporirana 1. 1915.

Sedež: Milwaukee, Wis.

UPRAVNI ODBOR:
Predsednik: Viktor Petek, 3812 W. Greenfield Ave., Milwaukee, Wis.
Podpredsednik: Anton Denšar, 2040 So. 92nd St., West Allis, Wis.
Tajnik: John Lenko, 929 So. 6th Street, Milwaukee, Wis.
Zapisnikar: John Arnič, Road 4, West Allis, Wis.
Blagajnik: Anthony Yeray, 706 South 24th Street, Milwaukee, Wis.

NADZORNI ODBOR:
Predsednik: Frank S. Ermens, 6227 W. Greenfield Ave., West Allis, Wis.
Nadzornik: Frank Zajec, 725 W. National Ave., Milwaukee, Wis.
Nadzornica: Terezija Kaytha, 4423 W. National Ave., Milwaukee, Wis.

POROTNI ODBOR:
Predsednik: Joe Vidmar, 2027 W. Garfield Ave., Milwaukee, Wis.
Porotnik: Anton Debevec, 1803 So. 15th Street, Sheboygan, Wis.
John Poklar, 609 West Virginia Street, Milwaukee, Wis.

TISKOVNI ODBOR:
John Lenko, 929 So. 6th Street, Milwaukee, Wis.
Frances Skruba, 930 Broadway Ave., Sheboygan, Wis.
John A. Obluck, 1130 W. Walker Street, Milwaukee, Wis.

URADNO GLASILO:
"OBZOR", 630 West National Avenue, Milwaukee, Wis.

VRIHOVNI ZDRAVNIK:
Dr. H. T. Kristjanson, 324 E. Wisconsin Ave., Milwaukee, Wis.

Seja glavnega odbora se vrši vsak tretji ponedeljek v mesecu, ob 7:30 zvečer na 725 W. National Ave. — Pri J. P. Z. Sloga se lahko zavaruje za \$1,000; \$500 ali \$250 posmrtnine in za \$1 ali \$2 dnevne bolniške podpore. — Zavarujejo se tudi lahko za samo posmrtnino.

Pozor: Vsi pošiljajo v stvari, ki se tičejo gl. upravnega odbora in Zvezze, se naš posiljavajo na gl. tajnika. — Vsi zadeve v zvezi z blagajniškimi posli, se naš posiljavajo na gl. blagajnika. — Vsi pritožbe namenjene gl. porotnemu odboru, se naš posiljavajo na predsednika porotnega odbora. — Vsi dopisi glede Zvezze se naš posiljavajo na predsednika tiskovnega odbora, društvene objave in naznani pa na naslov uredu.

Note: All remittances of business concerning lodges and members should be addressed to the secretary's office. — All financial matters should be addressed to the treasurer's office.

News and Views

By Frank Schneider

Tomorrow the end

Last Sunday I heard a radio program in which one of the characters said that next week the world was coming to an end. All the characters then went on to say that as the end was so close they would spread and exemplify as much brotherly love as possible. Imagine what a contrast. What a world this would be if we all lived as if the end were tomorrow. If we put aside the many little selfish things that we do, the aggregate of which causes all our major troubles. You see after all it isn't a bit complicated. It is merely a repetition of the old axiom, that "big oaks from little acorns grow". Good things grow just as well as bad things if given the same opportunity.

Today we live in a great buck passing era. It is always the other fellow's fault. When something has to be done, why let George do it. Has our modern economic and social system made our civilization soft? With the dilemma we are in today, there is more opportunity than ever before for that pioneer spirit that started this country toward the success it has achieved.

Keep the best

We find in our country exponents of communistic, fascist and nazi principles. We have here everything from anarchists to extreme conservatives. In this free land of ours we are at liberty to ridicule and caricature the ruling powers.

With the spirit of George Washington I am in favor of any revolution, peaceful or otherwise, if we thereby gain lasting improvement. But I make this reservation, that I shall be that only when some other form of government gives me more than the United States Constitution and American principles give me today.

When foreign lands have a higher standard of living and greater freedom, then they will have something that will attract me. America today still leads the world. It is more fitting that others copy our principles of government and enterprise, rather than the reverse.

Offers more

America has today on its highways more automobiles than all the rest of the world put together. The automobile has brought us close to previously distant places. Then again take the telephone as an example. Although the population of the United States is only about six percent of the whole world, it does have over one-half of all the phones in the world, which is a total of more than 19,500,000. A survey shows that in 1936 there was made an average of 185 calls for every man, woman and child in the United States.

Recently I met a fellow who said he came to this country years ago because he was told that by hard work he could make a very good living. Today he said: "I have a fair living according to American standards and I don't even work."

There are more people in this country today who are living without working than in any other country in the world, and their standard of living is far better than what Russia, Germany or Italy can offer. So where is the logic of advocating the principles of foreign governments?

New frontiers

Today we have no more frontiers in a geographical sense, but frontiers still remain. We have the frontiers of science, those that are ever changing. As we go on, our

Svet včeraj, danes in jutri

EVROPA STEJE NAD 38
MILIJONOV VOJAŠTVA

V pravkar minulih kritičnih časih vsled spora med Nemčijo in Češkoslovaško je svet ponovno začelo zanimati vprašanje, koliko vojaštva šteje ta ali ona država, ki bi morda zagrabi svoje orožje in se podala v zopetno krvavo človeško klanje. Oborožena sila spodaj navedenih držav znaša 38,880,000 mož, deloma stalne armade, deloma rezervne in sicer:

Stalna armada Rezerva

Nemčija 700,000— 2,000,000

Ceško-slovaška 200,000— 1,600,000

Poljska 280,000— 1,700,000

Rusija 1,000,000— 14,000,000

Romunija 190,000— 1,600,000

Jugoslavija 148,000— 1,200,000

Italija 1,100,000— 5,200,000

Francija 580,000— 5,420,000

Anglija 100,000— 350,000

Avtstrija (stara) 9,000— 260,000

Madžarska 50,000— 20,000

Belgijska 90,000— 700,000

Holandska 30,000— 350,000

Osem ostalih evropskih držav ni pri tem vsteti: Španija, Portugalska, Danska, Estonija, Litvanija, Grška, Bolgarska in Turčija.

UMIRANJE V PRAGOZDU (Kako živali druga drugo ugonabljajo)

Iz naravoslovja vemo, da ptičji ugonabljujo žuželke in jih jedo, mačke love ptice, in da močnejše živali uničujejo manjše. Z eno besedo, v naravni vlaži moč močnejšega. Pri vsem tem se človek večkrat vpraša, kako neki končavajo divje zveri v divjini. Na to vprašanje nam ne more dati odgovora trditev, da leva in tigra s svojo puško zasedujejo človek, ki je skoraj iztrebil precej živalskih vrst, tako da jih je moralna državna oblast nekaj kar uradno zaščititi. Vendar tudi ti državni ukrepi ne morejo ohraniti izumirajočih živali, ker te postajajo pač največkrat plen drugih večjih zverin. Je tako, da je naravna smrt v divjini v resnici nenaravna.

Močnejše živali premaga šibkejšo v boju za obstanek, dokler tudi močnejša nekega dne ne pogine kot plen drugih, ko je zaradi starosti že sama onemogla. Težko pa je reči, katera žival v divjini je največja morilka drugih. Najprej seveda človek misli na leva. Toda znano je, da lev mori le, če je lačen ali pa, če v veliki nevarnosti ne najde drugega izhoda. Lovci, ki love veliko divjačino v afriških gozdovih, trde, da lev na leto ne požre več kakor kakih 60 antilop. Enako število antilop pa prisijojo leopardi, ki pa je znatno manjši kakor lev. Zato je kar čudno, da leopard ugonobi toliko antilop, kakor mnogo močnejši in večji lev. Tudi skušnja uči, da ujet leopard požre komaj tretjino tega, kar požre lev. Iz tega jasno sledi, da leopard ne mori le zato, da bi si utešil lakoto, marveč tudi zato, ker ljubi prelivanje krvi.

Najbolj požrešna žival v divjini pa je brez dvoma krokodil. Ta mori s tako naslado in krvoljostno, kakršna nima par. To je največji morilec v divjini.

Horizon expands and we see new fields to conquer. We have but scratched the surface of the vast area before us.

The question in the minds of men today is whether the instruments of greed, avarice and selfishness shall destroy the present civilization.

One salient feature that seems to stand out from all others on the picture of life is that man seems to be forgetting man's need and hunger for spiritual life.

Zverine, ki žro meso, se druge druge navadno ne napadajo. To je veliko presenečenje divjine. Razložiti pa se ta stvara tako, da se zverine med seboj le redko kdaj srečajo. Divje zveri imajo tako dober vol, da že od daleč ločijo žival od živali. Če slučajno zavahajo kako zver, ki tudi žre meso svojih žrtev, se ji ogrejo, ker se z njem ne marajo srečati. Morda se druga drugo boje. Pač pa sta dve zveri, kateri žreata meso svojih žrtev, ki pa se neusmiljeno med seboj pobijata. To sta krokodil in lev. Lev nikdar ne pomisla, da ne bi napadel krokodila, če ga kje zaloti. Toda tisti boj je strašno krvat v krvav. V tem boju navadno lev podleže. Saj je krokodil mnogo močnejši kakor lev. Krokodil čaka v tem boju le primerrega trenutka, da leva oplazi s svojim strašnim repom. Zato je levova navadna pred majhno, komaj čevlj dolgo ribo. Že pred desetimi leti so morali iskalci začasno opustiti svoje delo. Takrat se je pojavila "morilka ljudi". Vendar je bilo ta čas le malo teh rib, ki so kmalu spet izginile. Zdaj pa se je pojavila druga "morilka ljudi" v velikih množicah v Južnem morju, ki je nekoliko drugačna od one pred desetimi leti. Nihče poprej še ni opazil te posebne vrste koralne ribe, ki je dolga okoli enega čevlja, namesto repnih plavut pa ima ostre bodice, s katerimi strelja kot z zastrupljenimi puščicami. Prejšnja vrsta koralnih rib je povzročala ljudem samo nevarne oteklince, kogar pa rani strupena puščica novo odkrite "morilke ljudi", je zapisan smrt. Ta riba je stokrat nevarnejša za človeka kakor morski volk. V zadnjih treh tednih, poroča neka havajska družba trgovcev z biseri, je umrl kot žrtev "morilke ljudi" preko petdeset ljudi.

Kako pa potem umirajo velike zveri same? Ker se le redkokdaj dogaja, da jih napadejo druge zveri, je konec tako zveri navadno ta, da jo doleti kaka nesreča ali pa da pada v boju s človekom. Najhujša pa je usoda tistih velikih zveri, katere se postarajo in začno izgubljati zobe. Taka žival se trudno plazi po gošči in se mora zadovoljiti s kako miško ali pa s kakim ježevcem. To je zadnja hrana nekdanjih ponosnih puščavskih žumakov. Pri tem pa se bodice ježevca zarijejo levu in nos in gobec, kjer povzročajo gnojenje in nazadnje zastrupljenje krvi. To se vedno strašno boli. Tako zdela na zver se nazadnje vse onemogla vleže v kak kot, da bi tam poginila. V tem pa se že približajo tiste strahopetne živali, katere tudi žive od mesa, ki pa se izognibljo vsakega boja, hijene in šakali. Ko vidijo pred seboj ležati onemogljivo kralja puščave, navale nanj in ga v hipu udruše.

Divjina je kruta. Vendar je ta krutost divjine omiljena vsaj s tem, da je smrt napadenje živali nagla in hitra. Žival, ki jo napade lev ali kaka kača, ima komaj še čas da odstrahu zaupije. To je obenem njen smrtni krik — in že je konec.

Kadar gre za človeško življenje

Francoska ladja "Normandie" je odplula nedavno iz Southamptona v Angliji proti New Yorku, ko je na krovu nevarno zbolel neki potnik. Zdravnik je ugotsil, da je bil nujno potrebna operacija, ki pa ni bila mogoča na ladji. Kapitan ni dolgo razmišljal. Ker ni mogel nazaj v angleško pristanišče, kamor bi orjaška ladja ne priplula zaradi oskeje, je krenil znova proti francoski obali. S polno paro je vozila "Normandie" nazaj proti Havru, od koder je hitel naproti brezčivno poklicani remorker, kamor so previdno prenesli bolnika. Orjaška ladja je imela zaradi navadnega potnika pol dneva zamude, pa

ni nihče protestiral, ker je šlo za človeško življenje. Bolniku pa niso mogli rešiti življenja, umrl je na operacijski mizi. To je že zakon človeštva. Če pade kdo v morje, se ustavi tuji največja ladja, da ga rešijo. Če je v nevarnosti planinec, mu hiti na pomoci celo reševalna odprava. Umirajočemu prihite na pomoci povsod na svetu cele čete samaritanov. Kadarka pa v človeštvu zmaga žival, izpregovorijo puške in topovi in takrat ni človeško življenje nič več kakor življenje muhe. Poslimo samou, koliko žrtev terjata krvava državljanška vojna v Španiji in na Daljnem vzhodu vojna med Japonsko in Kitajsko. V takih časih je res ganljiv primer največje ladje sveta, ki je izgubila pol dneva samo zato ker so poskusili rešiti življenje enega izmed potnikov.

MAJHNA RIBA, KI STRELA SMRTNE PUŠČICE

Ko je leta 1928 zadeva prišla na dan in je bil pri tej stvari umazan tudi sam mojster, je ta upravičeno lahko navajal v obrambjo svoje časti, da od tega ni imel nobenega dobička, ampak je dobival le navaden honorar. Ko je zadeva bruhnila na dan, je dotlej neznano imenem cremonskega kiparja Dossena takoj postal slavnlo po vsem svetu. Trgovski sposobni ljudje pa so potem ta Dossena dela pokupili in priredili z njimi velikansko popotovalno razstavo, ki je šla po vsem svetu. Zopet so služili drugi, medtem ko Dossena od vsega tega ni imel nič, kakor le, da se afera ni pozabilna in da je zaradi tega njegovo ime še vedno trpel. Vendar pa so vsi priznavali, da je Dossenov talent nekaj nenavadnega in naravnost fenomenalnega. Prav tako čudovita je zgodba njegovega umetniškega nastajanja.

Alcedo Dossena je začel kot izdelovalec gosli. Ze tukaj je dokazal, kako zna posnemati slog starih mojstrov. Svojim goslimi je znal dati tako barvo, da so bile na las podobne srednjeveškim goslim. Nekateri, ki so poznali te stvari, so tudi z njegovimi goslimi delali kupcev ter so jih prodajali za "stare pristne cremonške gosli".

Dossena se je ukvarjal tudi s kemijo, elekrotehniko, s stroji itd. Ko se je že pečal s kiparstvom, je znašel električno dleto za obdelovanje kamna, s čemer je prelomil vso tradicijo, ker je v službo umetniške tehnike postavil stroj. Ko se je začel ukvarjati s plastikami, je imel spočetka kaj malo uspeha. Nekega dne pa ga je neki starinar povprašal, ali bi mogel narediti gotsko okno; delo je sprejel in poslej je ustvarjal dela starih slogov vseh časov. Pri tem pa je treba naglasiti, da mož ni navadno kopiral starih del, marveč je duhu tega ali onega mojstra, te ali druge dobre ustvarjal svojo umetnost, ki je nosila vse znake tiste dobe ali tistega mojstra, kakor je Dossena sam hotel. To je šlo celo tako dolce, da je nazadnje v svoji rimski delavnici ob reki Tiberi začel izdelovati celo umetniška dela iz predantike dobe. In njegov trgovec je potem začuden umetnostnim zgodovinarjem zatrjeval, da je odkril delo docela nove in neznane dobe. In gospodje so mu verjeli. Posledica tega je bila, da je trgovec Fasoli delal vedno večje dobičke, dokler se zadeva ni odkrila.

Sedaj je čudoviti umetnik precej pozabljen umrl v rimski bolnišnicici.

Od leta 1920 do 1928 je Dossena izdeloval plastike v naravnih in nadnaravnih velikosti, s katerimi je mogel umetnosti svet tako prevariti kakor ga doslej še ni nikdar nihče prevaril. V tem oziru je njegovo dejanje v zgodovini umetnosti nekaj posebnega. Kaj pada s tem še ni rečeno, da je Dossena nalašč goljufal umetnostne pismouke. Pač pa je dokazano, da jih je sleparil mož, ki je Dossena dela potem

Alexander Dumas:

GROF MONTE CRISTO

Roman čudne usode mladega mornarja, ki je postal nedolžna žrtev zahrbnih intrig, a pozneje lastnik največjega bogastva na svetu.

ŠESTI DEL.

(Monte Cristo pomaga usodi spletati mrežo okoli gospoda Villeforta, Morcerfa in Danglarsa.)

(195)

(Nadaljevanje.)

XX.

Petek oktober.

Oči se mu proti njegovi volji zapro; toda pod trepalnimi mu vendar ostane slika vsega, kar je videl prej okoli sebe.

Grof odpre ena izmed vrat.

Hipoma napolni sobo, v kateri počiva Morrel, neizmerna svetloba, zlivajoča se iz sosednjene sobe.

Na pragu se prikaže občudovanja vredna, lepa žena.

S svojo bleedo barvo in nežnim smehljajem je videti kakor angel usmiljenja, ki prosi angelja maščevanja milosti.

"Ali se mi že odpira nebo," pomici umirajoči. "Ta angel je čisto enak oni, katero sem izgubil."

Monte Cristo počaka mladi ženi s prstom zofo, na kateri je zleknjen Maksimiljan.

Ta se mu približa s sklenjenimi rokami in s smehljajem na ustnicah.

"Valentina, Valentina!" vsklikne Maksimiljan v dnu svoje duše.

Toda preko ustnic mu ne pride glas. In kakor da so vse njegove moči združene v tej njegovi notranji razigranosti, vzdihne in vnovič zapre oči.

Valentina plane nánj.

Maksimiljanove ustnice se še enkrat zganejo.

"Kliče vas," pravi grof, "kliče vas v svojem spanju. Zapalsti ste njegovim rokam svojo usodo, in smrt vaju je hotela ločiti; toda k sreči sem bil prisoten jaz in sem premagal smrt. Valentina, zdaj ko sta se vnovič našla, se več ne ločita. Za vas je planil v smrt — brez mene bi bila umrla oba; vračam vaju drug drugemu. Naj mi Bog pristeje v dobro to dvoje življenj, kateri sem rešil!"

Valentina zgrabi grofovovo roko in jo v načalu silne rasti pritisne na ustnice.

"O, zahvaljujte se mi!" pravi grof, "o, zahvaljujte se mi! Ne nehajte mi praviti, da sem vas osrečil! Vi ne veste, kako zelo mi je potrebna ta zavest."

"O da, da, zahvaljujem se vam iz dna svoje duše," pravi Valentina, "in če dvomite o resničnosti moje hvaležnosti, vprašajte Haydee, vprašajte mojo ljubljeno sestrico Haydee, ki je, odkar sem zapustila Francijo, skrbela za to, da sem potrežljivo čakala tega srečnega dneva, s tem, da je govorila z menoj o vas."

"Torej Haydee ljubite?" vpraša Monte Cristo in zastonj skuša prikriti globoko ganjenost.

"O, iz vse duše."

"Torej čujte, Valentina," pravi grof, "imam vas nekaj posrto."

"Mene? Veliki Bog, ali sem res tako srečna?"

"Da, Haydee ste imenovali svojo sestrico; naj bo res vaša sestra, Valentina; izkazuje jis vso ono prijaznost, o kateri mislite, da ste jo dolžni imeti. Čuvajta z Maksimiljanom ubogu dečku, kajti," grofu glas skoro zamre, "odslej bo sama na svetu."

"Sama na svetu?" ponovi glas za grofom. "In zakaj?"

Monte Cristo se obrne.

Pred njim stoji Haydee, bleda, kakor okamenela, s smrtnim strahom v svojih potezah.

"Ker boš jutri prosta, hčerk," odvrne grof; "ker zopet zavzameš v svetu mesto, ki ti pristaja, ker nočem, da bi bila tvorja sreča in ime tvojega očeta odvisna od moje usode."

Haydee prebledi še bolj, sklene svoje prosojne roke kakor devica, ki moli k Bogu, in pravi z ihetečim glasom:

"Torej me zapustiš, gospod?"

"Haydee, Haydee! Mlada in lepa si, pozabi moje imo ter budi srečna!"

"Prav," pravi Haydee. "Tvoje povelje se izvrši, gospod; o, celo tvoje ime pozabim in srečna bom."

In deklica stopi korak nazaj, da bi odšla.

"O moj Bog," vsklikne Valentina, držeč Maksimiljanovo glavo v svojem naročju, "ali ne vidite, kako je bleda, ali vam ni jasno, koliko trpi?"

Haydee obstane in pravi z bolestnim izrazom:

"Zakaj hočeš, naj bi me razumel, sestra moja? Moj gospod je, in jaz sem njegova robkinja. Pravico ima do tega, da ničesar ne vidi."

Grof se stresi pri tem glasu, ki zadene najskrivnejše žilice njegovega srca; oči se mu srečajo z očmi mlade deklice in ne morejo prenašati njihovega svita.

"Moj Bog, moj Bog," pravi, "ali naj je torej to, kar slušam, resnica? Haydee, ali bi bila srečna, da lahko ostaneš pri meni?"

"Mlada sem," odvrne deklica ljubezni, "življenje ljubim, ker si mi ga osladil ti, in tako nerada bi umrla!"

"To se pravi, če bi te jaz zapustil, Haydee — ?"

"Bi umrla, gospod, da."

"Torej me ljubiš?"

"O, Valentina, vpraša me, če ga ljubim! Valentina, povej mu vendar, če ti ljubiš svojega Maksimiljana!"

Grofovi prsi se širijo, srce mu trepetata; svoje roke razprostre, in Haydee mu z vsklikom radosti pada v naročje.

"O, da, ljubim te," pravi, "ljubim te, kakor je mogoče ljubiti svojega očeta, svojega brata, svojega soproga. Ljubim te, kakor je mogoče ljubiti svoje življenje, kakor je mogoče ljubiti svojega Boga, kajti ti si za mene najlepše, najboljše in največje izmed vseh bitij, ki so bila kdaj ustvarjena!"

"Torej naj bo, kakor hočeš, moj ljubi angeli!" pravi grof. "Bog, ki mi je dal moč zoper moje sovražnike in s katero pomočjo sem bil zmagoval, neče, da bi se ostali des svojega življenja kesal zaradi teh zmag; hotel sem se kaznovati, a Bog mi hoče odpustiti. O, torej me ljubiš, Haydee! Kdo ve, če morda pri tvoji ljubezni ne pozabim tega, kar na vsak način moram pozabiti?"

"Toda kaj vendar govorиш, gospod?" vpraša deklica.

"Pravim, da je ena beseda iz tvojih ust vila v mojo dušo več jasnosti kakor dvajset let, ki so mi bistrica duha. Samo tebi imam na svetu, Haydee, ti me veče na življenje: poznaš me kot nesrečnika, a narediš me srečnega."

"Ali slišiš, Valentina?" pravi Haydee.

Grof zbirja trenutek svoje misli.

"Ali sem sanjal, ali je to resnica?" pravi. "O moj Bog, naj bo kakorkoli. Naj bo plačilo ali kaznen, tvoj dar sprejemam. Pojni, moja Haydee, pojdi!..."

In položiviš eno roko okoli vitkega pasu deklice, stisne Valentini roko in izgine.

Tako mine skoro ura, tekom katere kleči Valentina poleg Maksimiljanovih brez glasu, trepetajoč in z nepremičnimi očmi, polnimi ljubezni gleda obraz svojega miljenca. Končno prične njegovo srce biti močnejše, lahek dih mu pride preko ustnic, in celo njegovo telo sprejeti ono lahko trepetanje, ki vedno naznana povratke življenja.

Končno se odpro tudi njegove oči, ki pa v početku ostanejo nepremične in motne; nato njegov pogled dobi življenje; temu sledi zavest in zavesti bolest.

"O," vsklikne z obupnim glasom, "še živim! Grof me je varal!"

In njegova roka seže po nožu, ležečem na mizi.

"Prijatelj moj," pravi Valentina z blaženim smehljajem, "prebudi se vendar in orzi se na mene!"

Maksimiljan glasno vsklikne in pada na kolena, kakor da ga je omamilia nebeška prikazan.

"Valentina, moja Valentina!" iztisne iz grla s komaj slišnim glasom in iztegne svoje roke proti njej.

Valentina se, išteč od sreče, spusti v te roke, ki so jo potegnile na srce njenega Maksimiljanja.

In angelj ljubezni je razprostril svoja krila nad nju in se smehljaj sreči, ki sta jo našla njegova miljenca v tem prvem objemu po tolikih preizkušnjah in tripljenju...

Ob prvih žarkih nastajajočega dne gresta Valentina in Maksimiljan roko v roko na breg. Srečna Valentina pripoveduje svojemu ljubljencu, kako se je prikazal Monte Cristo v temenj sobi, kako ji je vse razkril, kako je nato sama videla zločin in kako jo je grof rešil smrt na čudežni način in dočim so vši mislili, da je umrla.

Brata jaame so bila odprta. Na čistem azuru jutranjega neba so se še svetile nočne zvezde.

V sene pod skalo zagleda Morrel moško postavo; zdi se, da mož čaka na znamenje, na katero bi se približal. Maksimiljan opozori Valentino nanj.

"Ah, to je Jakopo, kapitan jahte," pravi ta. In namigne mu, naj pride bližje.

"Ali nama imate kaj povedati?" vpraša Morrel.

"Izročiti vam imam od grofa to pismo."

"Od grofa?" vpraša oba začuden.

"Da, čitajte."

Morrel odpre pismo in čita:

"Moj ljubi Maksimiljan!

"Teluka je vsidrana za Vaju. Jacopo Vaju prepelje v Livorno, kjer pričakuje gospod Noirtier svojo ljubljeno vnukino, da jo blagosloví, predno stopita pred oltar. Vse, kar je v tej jami, prijatelj, moja hiša na Elizijskih poljih in moj mali grad v Treportu, to je svetbeno dario, katero poklanja Edmond Dantes sinu svojega patrona Morrela. Gospica Villefortova naj deli z Vajni te zaklade, kajti rotim jo, naj vse premoženje, katero bi imela dobiti po svojem očetu, ki je zblaznel, in po svojem bratu, ki so ga pokopali zadnjega septembra obenem z njeno mačeho, naj vse to premoženje razdeli med ubožec.

"Prosrite angelja, ki bo čuval nad Vašim življenjem, Maksimiljan, naj molitvai tudi za mož, ki je kot satan nekaj časa mislil, da je enak Bogu, in zdaj z vso krščansko ponižnostjo priznavana, da je samo v božjih rokah vzvišena moč in neizmerna modrost. Naj čiste Valentinine molitve olajšajo njegovo slabovest, ki ga kljuje v dnu njegovega srca.

"Kam se tiče Vas, Morrel, je skrivnost mojega vedenja proti Vam ta-le: Na svetu ni niti sreče, niti nesreče; človek samo primerja ene razmere z drugimi, to je vse. Samo oni, ki je util največjo bolest, je zmožen in vreden največje sreče. Človek mora priti do tega, da hoče umreti, Maksimiljan, potem šele ve, kaj je življenje.

"Zivita in bodita srečna, draga otroka mojega srca, ter nikdar ne pozabita, da je do onega dne, ko Bog razkrije človeško bodočnost, vsa človeška modrost izražena v besedah:

"Čakati in upati!"

"Vaš prijatelj,

"Edmond Dantes,
Grof Monte Cristo."

Med čitanjem tega pisma, ki obvesti Valentino o tem, da je zblaznil njen oče ter sta umrla njen brat in njena mačeha, uboga deklica večkrat prebledi, bolestenski vzduh se ji izvije iz prsi in solze se ji vlijajo iz oči; svojo srečo je kupila zelo draga.

Morrel pogleda nemirno okoli sebe.

"Toda," pravi, "grof gre v svoji velikodušnosti predaleč Valentina bi se bila zadovoljila z mojim skromnim premoženjem. Kje je grof, prijatelj? Peljite me k njemu!"

Jacopo pokaže z roko na obzorje.

"Kako! Kaj hočete s tem reči?" vpraša Valentina. "Kje je grof? Kje je Haydee?"

"Poglejte!" pravi Jacopo.

Oči mladega moža in deklice se obrnejo v označeno smer, in v temnomodri črti, ki je ločila na obzoru nebo od Sredozemskega morja, zapazita oba veliko belo jadro.

"Odpotoval je," vsklikne Morrel, odpotoval je! Zbogom, prijatelj, zgobom, oče moj!"

"Odpotoval je!" vzdihne Valentina. "Zbogom, prijateljica, zgobom, sestrica moja!"

"Kdo ve, če se snidemo še kdaj!" pravi Maksimiljan in si obrne solzo.

"Prijetelj," pravi Valentina, "ali nama ni grof pravkar rekel, da je vsa človeška modrost izražena v besedah:

"Čakati in upati!"

KONEC.

BODOČE PRIREDITVE NAŠIH DRUŠTEV IN KLUBOV

30. oktobra. Kartna zabava Žen. pev. zboru 'Planinska Roža' v Tivoli dvorani.

30. oktobra. — Mladinski dramski klub fare Sv. Janeza Ev., igra s petjem 'Bedak Pavelk' v S. S. Turn dvorani.

5. novembra. Društvo Slov. Jožef. št. 103 KSKJ., Bingo zabava z igro in plesom, v Labor dvorani v West Allisu.

13. novembra. — Društvo Sv. Trojice v Tivoli dvorani.

6. novembra. Dramski - Pevski klub 'Lilije', igra "Cigav je grunt" in pevski koncert, v S. S. Turn dvorani.

19. novembra. — Društvo Sv. Jožef. št. 103 KSKJ., Bingo zabava z igro in plesom, v Labor dvorani v West Allisu.

26. novembra. Domača zabava društva "Soč